

УДК 82 – 312.2: 821.161.2

Галина ВИПАСНЯК,

кандидат філологічних наук

(Івано-Франківський національний медичний університет)

**МІЖ СВЯТІСТІЮ ТА ГРІХОВНІСТІЮ: ДИЛЕМА АНДРІЯ
ЛАГОВСЬКОГО В ОДНОЙМЕННОМУ РОМАНІ АГАТАНГЕЛА
КРИМСЬКОГО**

Статтю присвячено аналізу образу Андрія Лаговського – героя однойменного роману Агатангела Кримського. Взято до уваги дві найбільш неоднозначні проблеми роману – любові та релігійності. Любов Лаговського до Шмідтів, особливо до Володимира, розглянуто з точки зору східної містики. Виявлено еклектизм у релігійних поглядах головного героя, які є поєднанням елементів раннього християнства, містицизму, а також неканонічних (еретичних) напрямків.

Ключові слова: релігійність, містицизм, декаданс, Агатангел Кримський.

Постать А. Кримського – людини енциклопедичних знань, поліглота, орієнталіста, письменника – досі є не до кінця вивченою в українському літературознавстві передусім через його, за влучною дефініцією С. Павличко, «складний світ». В останні кілька десятиліть зацікавленість творчістю А. Кримського помітно зросла, чому посприяло видання книги вищезгаданої дослідниці «Націоналізм, сексуальність, орієнталізм». Найрезонанснішою стала та частина книги, у якій йшлося про другий пункт – сексуальність. І щонайдивніше – те, що питання фрустрованої нетрадиційної орієнтації А. Кримського досі залишається одним із ключових аспектів вивчення його життя і художньої творчості. Переважна більшість наукових розвідок, у яких згадується ім'я А. Кримського (виняток становлять хіба праці з орієнталістики), присвячені пошуку в його творах аргументів, які би підтверджували чи заперечували латентну гомосексуальність. Таким чином, вітчизняні дослідники поділилися на два табори: одні акцентують на нетрадиційній орієнтації А. Кримського і впливу цієї обставини на його творчість, розглядаючи таку позицію як один із шляхів доволі натягнуто продемонструвати світові, що ми нічим не відстали від інших, що «був і в нас декадент... і гомосексуаліст... все ж як у людей» [4, с. 19] (С. Павличко, Т. Гундорова, М. Ревакович, частково А. Печарський); інші, зокрема М. Моклиця, М. Гірняк, В. Шкляр, не приймають цю гіпотезу, пропонуючи натомість власні не менш цікаві припущення. Думку М. Моклиці стосовно християнства А. Кримського можна вважати ще однією крайньою позицією у дослідженні творчості митця. Отож, діапазон інтерпретацій життя і художньої спадщини геніального автора надзвичайно широкий: від содомізму до православного християнства. Та зазвичай правда захована десь посередині.

Дискусії особливо посилюються у контексті аналізу роману «Андрій Лаговський», у головному герої якого помітно чимало автобіографічних рис. Тому окремі дослідники для підтвердження чи заперечення нетрадиційності А. Кримського звертаються до аналізу саме цього твору. І на такі пошуки їх надихає сам автор: «автобіографічна белетристика, особливо з прикрасами та підмалюванням свого власного портрета – дуже гігієнічна річ, бо коли на душі є якась вагота та гострий біль, то геть чисто все попереливається на папір, а на душі стане легесенько й вільно» [3, с. 233]. Таким чином, конфлікт інтерпретацій окремих фактів життя А. Кримського, який можна окреслити як дилему між святістю та гріховністю, передається і персонажеві його роману Андрієві Лаговському.

Очевидно, заперечити факт існування у романі «Андрій Лаговський» лінії любові чоловіка до чоловіка навряд чи вдасться. Проте розглядати цю любов можна дещо в іншому аспекті, не в тілесно-гомосексуальному, а як, скажімо, побратимську приязнь. Зблизившись зі Шмідтами, особливо з Володимиром, Андрій думає: «Оце тепер приходиться йому таке щастя: він більше не сам, у нього є брат, та й який брат!» [3, с. 89]. Інститут побратимства був відомий різним народам у різні часи, яскравим прикладом чого є середньовічне європейське лицарство та українські козаки. Принагідно варто зауважити, що козацькі побратимські зв'язки освячувалися церковною присягою, тобто це був свого роду шлюб. Побратимство на той час було одним зі способів знайти рідну людину в умовах постійних воєн.

Навіть з плином часу людські цінності здебільшого не змінилися, тому має рацію М. Гірняк, розглядаючи стосунки Лаговського зі Шмідтами у контексті ідеї комунікації як вияв потреби людини у «присутності Іншого, з яким можна вести діалог у пошуках істини» [1, с. 30]. Цим дослідниця відкидає проблему латентної гомосексуальності головного персонажа. «Присутність Іншого виявляється в романі „Андрій Лаговський“ обов'язковою передумовою саморозуміння. Незважаючи на схильність до самотності та егоцентризму, персонажі Кримського насамперед у діалогах з Іншим відкривають власну сутність» [1, с. 35], – вважає М. Гірняк.

Водночас слід пам'ятати про глибоку обізнаність А. Кримського з культурою Сходу, у якій надзвичайно важливу роль відігравала ідея містичного кохання. Містичні коханці, на думку Д. де Ружмона, «розуміють одне одного у спільному прагненні до ідеалу» [8, с. 100], під яким мається на увазі возз'єднання людської душі зі своєю божественною суттю. Об'єкт кохання з плоті і крові є умовним, але завдяки йому вдається розкрити глибину страждань ув'язненої в тілі душі за своїм божественним alter ego. І саме тому для східних містиків стать об'єкта кохання не була визначальною: вони «з однаковим трепетом зверталися і до дівчини-газелі, і до юнака-чашника» [10, с. 54].

Власне, у контексті містичної любові можна розглядати ставлення Лаговського до Володимира, який є для Андрія ідеалом (як і, зрештою, уся

сім'я Шмідтів), у спілкуванні з ним він відчуває себе щасливим, повноцінним, гармонійним. У даному випадку складно вести мову про гомосексуальність як таку з боку Лаговського, оскільки для нього все, що пов'язане з тілесністю, є відразливим, а кохання він сприймає як виключно чисте почуття. Натомість Володимир любовні стосунки розглядає однобоко, лише з фізіологічної точки зору. На цій світоглядній відмінності між головним героєм і Володимиром неодноразово акцентує сам автор. Особливо промовистим є епізод, де Володимир пропонує Лаговському власну інтерпретацію однієї східної поезії, в якій йдеться про представників «плем'я озрів, що з кохання помирають» [3, с. 106]. Якщо Лаговський розглядає «озірійське кохання» як «ідеальну меланхолічну любов, що не сміє навіть виявити себе, а мовчки вмирає» [3, с. 106], то Володимир сприймає її буквально, мовляв, озірійці помирають в обіймах своєї коханої від фізичного виснаження. Таким чином він демонструє власне несприйняття платонічного кохання. Згадку про це ж плем'я знаходимо у праці Д. де Ружмона, який акцентує на тому, що представники «племені Бану Одрі... могли вмирати від кохання, аби збудити чисте прагнення, як каже строфа Корану: „Той, хто кохає, хто утримується від усього, що заборонене, хто стереже своє таємне кохання, і хто вмирає задля цієї таємниці, вмирає як *мученик*” (підкреслення моє. – Г. В.)» [8, с. 102]. Дана цитата з Корану вказує на релігійне підґрунтя такого типу кохання.

Сам Лаговський також вдається до написання віршів на зразок суфійських поетів, щоправда уже після розриву зі Шмідтами, коли була можливість зрозуміти і переосмислити своє ставлення до цієї сім'ї. Його вірші теж, на перший погляд, про кохання, про стосунки чоловіка і жінки, тоді як насправді вони мають приховане езотеричне значення. Роздумуючи над власною поезією «Раз навідався до любки парубчук», Лаговський доходить до висновку, що «давнішими часами, якби я був зустрів таку поезію, я був би сказав собі, що парубчук – то я, а любка – сім'я Шмідтів... Отже ж тепер у мене нема ніякої охоти зрозуміти цю поезію інакше, як містично. Любка – то він, всеєдиний» [3, с. 269].

Ідеалізування Шмідтів було своєрідним ідолопоклонством: «Професор радніший був служити тому своєму ідолові, мов вірний раб панові» [3, с. 88]. Лаговський з його релігійним світоглядом, аскетичним способом життя органічно потребував ідеалу, якому міг би поклонятися: «Сть на світі святощі, яких торкатися не можна. Мої почування до Шмідтів – то святощі» [3, с. 258]. Оскільки цим ідеалом стали звичайні люди, не позбавлені вад, то такий об'єкт можна назвати не інакше як ідолом. Натомість після читання релігійних текстів і пережиття містичного екстазу у свідомості Лаговського усе стало на свої місця, і замість вигаданого божества він прийняв істинного Господа.

Одним із аргументів на підтвердження латентної гомосексуальності Лаговського С. Павличко – з подачі американського русиста Саймона Карпінського – розглядала місогінізм, тобто жононенависництво: «У своєму

тотальному місогінізмі Лаговський не може прийняти навіть християнського культу Божої матері» [5, с. 87]. Враховуючи аскетичний контекст роману А. Кримського, можна сказати, що місогінізм цілком закономірно є одним із елементів аскетизму. Йдучи за такою логікою, випливає, що усіх аскетів можна схарактеризувати за одним критерієм і затаврувати як латентних гомосексуалів, що, в принципі, С. Павличко і зробила, покликаючись на працю В. Розанова «Люди лунного света», автор якої називає ченців, аскетів, праведників «духовною содомією, або духовною гомосексуальністю» [5, с. 108]. Дослідниця вважала аскетизм Лаговського тимчасовим «способом порятунку від самого себе» [5, с. 104], до якого він вдається «щоб видужати, а насправді – перемогти свою “нечестиву” любов» [5, с. 104].

«Несвідоме почуття провини, – на думку А. Печарського, – спонукало Лаговського вести аскетичний спосіб життя, чинити „праведні”, „жертвні” дії стосовно інших людей. А насправді його „добрі” вчинки були замаскованим симптомом витісненого почуття ненависті до своєї матері. Звідси докори сумління й запитання без відповіді» [6, с. 158]. Таке психоаналітичне тлумачення можна було би прийняти, якби воно занадто грубо, до певної міри цинічно, не пояснювало сутність аскетичної поведінки Лаговського. Без сумніву, згадане «несвідоме почуття провини» перед матір'ю є частиною складного внутрішнього світу Андрія, і це неможливо відкинути, проте воно не може бути визначальним у його виборі власного способу життя, у його ставленні до незнайомих людей, яким він подає щедрі милостині, у його чутливості до людського болю тощо.

Лаговський намагається зрозуміти сутність своїх благородних вчинків: чи це справді добродійність, чи просто імпульсивність, наслідок слабких нервів. Він схиляється до останньої думки. При цьому варто зауважити, що нервовість персонажа є однією з типових рис героя періоду декадансу. «Уся “романтика нервів”, як стверджував Герман Бар, перейнята двоїстістю сакрального й сатанинського і становить акцію “переступання межі”» [2, с. 239]. Власне, такою акцією є містичний екстаз Лаговського: «І страшенно забажалося Лаговському зіллятися з тим усеєдиним не аж після смерті, ба зараз. Одкинувшись головою на спинку фотелі, він екстатично простяг угору руки і пнувсь усім серцем, і всією думкою, і всім хотінням до всеєдиного. І занімів-заціпенів у такій-о позі. Коли це як стій у голові і в очах йому закрутилося; він стратив пам'ять, притомність і – в п'янім сні – полинув-понісся кудись у височінь. Що він там побачив, він після не міг собі розказати: знав тільки, що був разом із усеєдиним, і що крапля на момент розпливлася в океані, і що це була аж жахливо солодка хвилина» [3, с. 270]. Для містиків (як суфістів, так і християнських містиків, зокрема кармеліток, які намагалися наслідувати приклад святої Терези з Авілі) такі відчуття були метою їхнього життя. Вони потрактовували їх позитивно як злиття з Усевишнім. Натомість з точки зору ортодоксального християнства екстатичні стани нерідко тлумачилися як диявольська спокуса. Андрій після такого досвіду відчув гармонію зі світом.

Близькі до Лаговського люди неодноразово називають Андрія святим. І хоч він усеяко відмежується від такого потрактування своєї поведінки, та в його образі є справді чимало агіографічного. Це, водночас, не є ознакою того, що автор задумував його образ як житійний. Найімовірніше, А. Кримський розглядав окремі елементи з життя святих як один із шляхів самопізнання. Принагідно слід зазначити, що поняття святості можна вживати у вузько християнському розумінні і в ширшому, універсальному значенні. В останньому випадку під святістю розуміється такий тип поведінки, світогляду, який буде вважатися досконалим з точки зору будь-якої зі світових релігій і який репрезентує найважливіші загальнолюдські цінності. Образ Лаговського важко розглядати у вузьких рамках християнської агіографії ще й зважаючи на окремі його репліки на зразок: «Християнство я попросту аж ненавижду... і навіть усі особи євангельські мені хочеться розуміти навиворіт, на злість соборному християнству» [3, с. 274]. Власне, останнє прагнення наштовхнуло Лаговського написати апокрифічну поему «Іуда Скаріотський», в якій він подає власний погляд на проблему зради, намагаючись не просто засудити Юдин вчинок, а зрозуміти його причину.

Лаговський відкидає коментарі про свою святість також через сприйняття власного способу життя як егоїстичного, адже він хотів би працювати «на втіху людям» і «на користь людям» [3, с. 150], а натомість займається інтелектуальною працею для власного задоволення: «Все моє життя складається з того, що я насолоджуюся наукою, та поезією, та естетикою – тим часом як другі без хліба пропадають, а на мене працюють» [3, с. 148]. До егоїстів Лаговський зараховує усіх митців, науковців, які не працюють фізично. Християнське чернецтво він взагалі розглядає як абсолютний егоїзм, який не приносить жодної суспільної користі: «Такі егоїсти... можуть... увірувати в Бога та й піти в ченці та й отак-от егоїстично втопити свою совість у свячених книгах та отечніх канонах» [3, с. 46].

Наступна причина, чому Лаговський не вважає себе святим, – особливе євангельське розуміння істинної жертвовності: «Особливо ж мені здається незаперечно справедливою тая ціна, яку складає Йісус усяким, що так звуться, добродійним жертвам: все, що подавали багатирі із свого багатства, він назвав нічим, бо ті великі гроші, що вони їх давали, не були їм потрібні; а от хіба вдовича вбога лепта була справжньою жертвою» [3, с. 148]. Саме тому він не розуміє захоплення, яке викликають в оточення його великі пожертви, оскільки вважає, що віддає те, в чому не відчуває потреби. Свою щедрість Андрій прирівнює до багатирської і не надає їй великого значення: «Ті гроші, які мені прийшли за любов для мене працю, себто за моє щастя, я оце охоче вертаю вбогому людові, що гірко робить на мене чорну роботу під той час, доки я витаю в блаженних емпіреях моєї наукової та поетичної діяльності» [3, с. 153]. «Я їх охоче... роздаю, бо сподіваюся хоч таким механічним способом трохи загладити своє паразитне існування...» [3, с. 148].

Зважаючи на вищеперелічені аргументи, через які Лаговський не вважає власну поведінку праведною, гідною святого, можна зробити висновок, що цьому персонажеві властива надзвичайна скромність, притаманна власне святим. Зауважмо, що саме цю рису він особливо цінує в інших людях. Навіть Володимира він полюбив більше після розмови, у якій той говорив про недоліки своєї вдачі: «Через свою сповідь, через усі ті гріхи, які, – думав професор, – Володимир навмисне на себе наклепав, піднісся Володимир у професорових очах на високий п'єдестал, мов яке божество» [3, с. 88]. Отож, має рацію Костянтин Шмідт, коли у розмові з Лаговським говорить, що «Христова етика, Христова мораль – це ж єсть і ваша ідеальна мораль» [3, с. 278].

Прочитання Біблії докорінно не змінює життя Лаговського, а лише вносить гармонію у його внутрішній світ, додаючи той елемент, якого бракувало для цілісного релігійного світогляду. До того ж, християнство показало Лаговському ще один шлях до возз'єднання з Господом – не через містичні візії, а через любов. Усвідомлення і прийняття такого шляху відобразилося у вірші «Сон», в якому Ісус пояснює, що він не є Господь, а Син Божий (у цій поезії знову ж таки віддзеркалений монотеїзм Лаговського):

*Ісус одрік: “Казав я: син я божий,
Так божим сином всякий бути може,
Ніколи ж не казав я, що я – бог;
Єсть бог один, богів немає трьох.*

.....
*Ти ворогам своїм усе прости, –
Так сином божим зробишся і ти [3, с. 291].*

Завдяки Біблії Лаговський навчився сприймати і любити людей такими, якими вони є. Християнська етика вчить нас любити ближнього – Господнє створіння, бо таким чином ми наближаємося до Бога. Отож, дві найбільш суперечливі лінії роману – любові та релігійності – тісно переплелися, оскільки любов стає частиною релігійності Лаговського, а релігійність приводить його до любові.

Проте захоплення християнською літературою, читання Біблії та написання поезії, присвяченої постаті Ісуса Христа, не достатньо для того, щоб Лаговський став християнином в ортодоксальному розумінні, оскільки під цією формою християнства він вбачає лише оболонку, зовнішні атрибути, які зазвичай є визначальними: «Він вважав би був за профанацію – рівняти давніх аскетів до теперішніх ченців. Бо на згадку про сучасного монаха асоціація ідей малювала йому щось дуже огидливе й комічне: якусь смішну фігурку, що лицемірно загрузла в усяких незрозумілих і нікому не потрібних дурницях і дрібницях і гадає, що коли вона їстиме пісню харч в акуратній точності по уставу та коли твердо віритиме в filioque або одкидатиме filioque, то матиме право на царство небесне – на те царство, де

ростиме рай з якимись смачними яблуками і, мабуть, чи не з печеними ковбасами» [3, с. 264]. Таким чином, християнство Лаговського як було, так і залишається стихійним. Він вибирає з писань сирійських та єгипетських аскетів те, що збігається з його світоглядними установками: «Він несвідомо надумав для себе ілюзію, щоб замазувати перед самим собою всякі такі “недоладності”, наче їх нема там у книзі. Бо от, стрічаючи очима в книзі... слово “трійця”, Лаговський читав собі ті букви наче ієрогліфічну ідеограму і вимовляв не “трійця”, а “Бог”, “Боже”. Так само, насилуючи всякий контекст, заміняв він і якесь речення: “Поможе мені Богородиця” на “Поможе мені Бог”. Де було надруковано: “Спокушає мене диявол”, – там Лаговський читав для себе: “Надходять на мене спомини про минуле щастя” і т. ін.» [3, с. 263]. Як бачимо, для Лаговського принципово важливо, щоби його спосіб життя, його релігійні переконання узгоджувалися з тим, що йому підказує душа. Тому на рекомендацію лікаря «ні сіло ні впало, ad hoc обернутися в толстовця» [3, с. 232] він не пристає, бо не міг би «зادля свого лікування вбити собі в голову свідомо провізоричну філософську теорію, яка зовсім не впливає з душі й з пересвідчення» [3, с. 232].

Наявність у романі релігійного стрижня не є дивною, оскільки релігійність загалом притаманна декадансу, щоправда, в дещо еклектичній формі – як сукупність гармонійно поєднаних між собою елементів східної містики, християнських еретичних напрямів, особливо гностицизму, тощо. Метою такої суміші є глибше пізнання внутрішнього світу людини, конструювання «загальної теорії світовідчуття» [2, с. 338]. Т. Гундорова зауважила, що близькість до ранньохристиянських ідей – «взагалі типова ознака модернізму, що звернений до гностицизму, месіанізму, містицизму раннього християнства, а не його пізнього раціоналізованого варіанта» [2, с. 403].

Дилему Андрія Лаговського можна розглядати з двох точок зору: передусім це специфіка висвітлення даної проблеми науковцями, для яких її суть полягає у визначенні наявності чи відсутності латентного гомосексуалізму у Лаговського, а також у його прийнятті чи неприйнятті християнства; з іншого боку, обмежившись лише текстом роману, бачимо, що на поверхні лежить найважливіша, внутрішня проблема Андрія: пізнання, що є добро, а що є зло. Саме тому він так ретельно аналізує власні вчинки, намагається їх якось означити. З цього погляду важливо згадати сонмарення Лаговського після того, як він покинув матір: «І сняться йому якісь два невидимі голоси, що розмовляють про нього та й судять удвох совість його, наче судія та оборонець» [3, с. 45]. Схожі діалоги можна зустріти у середньовічних містеріях, де вони відображали внутрішню боротьбу добра і зла у душі людини і за душу людини.

Увесь роман А. Кримського є ілюстрацією пошуку себе і Бога, щоправда, не у вузько християнському розумінні, а в загальному – як Вищої сили, як Творця. Недарма в одній зі своїх спонтанних молитов Лаговський звертається до Господа словами, не властивими для ортодоксального

вірування: «Великий архітекте! Всемогутній художниче людської душі!» [3, с. 202].

А. Кримський погоджувався з оцінкою його творчості С. Єфремовим, на думку якого, «вся літературна творчість Кримського перейнята Діогеновою спрагою пошуку Людини» [Цит. за: 9, с. 71]. Зважаючи на це, хіба можна сприймати роман «Андрій Лаговський» як «хроніку нестерпної самовбивчої репресії» [5, с. 119], як змалювання життя людини, «що примирилася з власною поразкою» [5, с. 119]? Фінал роману видається набагато оптимістичнішим: відчутна гармонія й умиротвореність у житті Лаговського, адже він займається роботою, яка приносить йому задоволення, перебуває у товаристві людей, які його люблять, а також налагодив стосунки з матір'ю. Його життя наповнилося спокоєм завдяки вмінню сприймати та любити світ і людей такими, якими вони є.

Даний роман є ще одним свідченням того, що незалежно від часу, філософських поглядів, естетичних уподобань тощо людина навіть у період, що отримав назву декадансу, продовжує пошуки себе і Всевишнього різними способами: пізнаючи Бога в собі, у ближньому, в любові, у світі й поза світом, взагалі заперечуючи Господнє існування, щоб потім заперечувати заперечення. І благо, що процес – а подекуди й результат – цього невтомного та безкінечного пошуку залишається зафіксованим для наступних поколінь у творах на зразок роману А. Кримського.

Література:

1. Гірняк М. Розуміння і саморозуміння у романі Агатангела Кримського «Андрій Лаговський» / М. Гірняк // Магістеріум. Літературознавчі студії. – 2010. – Вип. 38. – С. 29 – 36.
2. Гундорова Т. Проявлення Слова. Дискурсія раннього українського модернізму. – Вид. друге, перероблене та доповнене / Тамара Гундорова. – К. : Критика, 2009. – 448 с.
3. Кримський А. Андрій Лаговський : роман / Агатангел Кримський; іл. В. Дунаєвої. – К. : Національний книжковий проєкт, 2011. – 336 с. – (Україна крізь віки).
4. Моклиця М. Християнство Агатангела Кримського : психологічні та естетичні акценти / М. Моклиця // Слово і Час. – 2006. – № 2. – С. 19 – 28.
5. Павличко С. Націоналізм, сексуальність, орієнталізм : Складний світ Агатангела Кримського / Соломія Павличко – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. – 328 с.
6. Печарський А. Психоаналітичний аспект української белетристики першої третини ХХ сторіччя : монографія / Андрій Печарський. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 466 с.
7. Ревакович М. Декадентські мотиви в українському романі fin de siècle: Агатангел Кримський та Михайло Яцків / Марія Ревакович // Ревакович М. Persona non grata. Нариси про Нью-Йоркську групу, модернізм та ідентичність / Марія Ревакович. – К. : Критика, 2012. – С. 199 – 217.
8. Ружмон Д. де Любов і західна культура / Дені де Ружмон; пер. з франц. Ярина Тарасюк. – Львів : Літопис, 2000. – 304 с.

9. Ткаченко Р. «Андрій Лаговський» – покутний шлях декадента / Р. Ткаченко // Слово і Час. – 2002. – № 8. – С. 68 – 73.
10. Шкляр В. Агатангел і Марія: нечестиве кохання в блакитному інтер'єрі / Василь Шкляр // Сучасність. – 2004. – № 4. – С. 49 – 58.

Галина Выпасняк. Между святостью и пороком: дилемма Андрея Лаговского в одноименном романе Агатангела Крымского

Статья посвящена анализу образа Андрея Лаговского – героя одноименного романа Агатангела Крымского. В центре внимания две самые противоречивые проблемы романа – любви и религиозности. Любовь Лаговского к Шмидтам, особенно к Владимиру, рассмотрена с точки зрения восточной мистики. В религиозных же взглядах главного героя заметна эклектика – сочетание элементов раннего христианства, мистицизма, а также неканонических (еретических) направлений.

Ключевые слова: религиозность, мистицизм, декаданс, Агатангел Крымский.

Galyna Vypasnyak. Between the Saint and the Sin: Dilemma of Andrei Lahovsky in the Same Titled Novel of Ahatangel Krymsky

The paper deals with analysis of Andrei Lahovsky's character – the hero of the same titled novel by Ahatangel Krymsky. The author of the article pays attention to the most controversial two problems at the novel – love and religion. Lahovsky's love to Schmidts, especially to Volodymyr, has been considered from the point of view of Oriental mysticism. Protagonist's eclectic religious opinions combine the elements of early Christianity, mysticism and unorthodox (heretics) trends.

Key words: religious, mysticism, decadence, Ahatangel Krymsky